

Sari

Mida lehmad iga päev vajavad

1. osa. Õhk
2. osa. Sööt
3. osa. Vesi
4. osa. Heaolu

Suur piimajõudlus on selgelt seotud suure veetarbimisega. Seega tasub paigaldada lauta piisavalt jootureid ja hoida neid puhtana. Nii saate oma karja jõudlust soodsalt optimeerida.

Vesi on piimalehma jaoks väga tähtis. Sellel on oluline roll piimasünteesis, temperatuuri reguleerimises ja mitmes kehafunktsioonis. Ainuüksi piimasüntees nõuab lehmal u 4–5 liitrit vett piimakilo kohta. Piimatootjate jaoks tähendab see, et lehma peaks sundima jooma nii palju kui võimalik, et välistada jõudluse vähenemist ebapiisava veetarbimise tõttu. Veetarbimine varieerub olenevalt piimajõudlusest ja keskkonna temperatuurist. Suure jõudlusega lehm vajab kesksuvel kuni 180 liitrit vett päevas. Lehmad joovad keskmiselt 5–8 liitrit vett minutis. Suure janu korral võib kogus ulatuda 24 liitrini minutis. Loomad eelistavad vett, mille temperatuur on kehatemperatuuri lähedane ja mille pH on 6–8.

Soodustage veetarbimist

Kontrollige karja tarbitud veekogust lauda veemõõtuuri abil 14 päeva jooksul ja hinnake karja kogutarbimist. Ebapiisava veetarbimise tunnused on:

- kõva sõnnik;
- vähene urineerimine;
- ebaregulaarne joomine koos ebatavalise joomiskäitumisega;
- ebapiisav piimajõudlus;
- lehmad joovad uriini (võib olla tingitud ja soola-, kaaliumi- või valgupuudusest).

Kui päevane veetarbimine kõigub võrreldes näitajatega rohkem

Foto: arhiiv

Rohkem vett tähendab rohkem piima

Autor: diplomeeritud loomakasvatusteadlane Christiane BRANDES, Innovationsteam Christiane Brandes (D)

rohkem kui 15–20%, siis peaks kontrollima vee kvaliteeti ning jooturite arvu, asetust ja puhtust.

Õige jootur

Lehmad eelistavad koonu paari sentimeetri võrra seisvasse vette kasta ja suurte lonksudega juua. Et loomulikult viisil juua, peaks vabalt ligipääsetavat veepinda olema vähemalt 30 × 30 cm.

Piisavalt jootureid

Iga lehma kasutuses peaks olema 6–10 cm vabalt ligipääsetavat joogifronti. Kõigi lauda jooturite pikkused liidetakse ja jagatakse lehmade arvuga. Kui saate tulemuse, mis on selgelt alla 6 cm lehma kohta, peaks jootureid juurde paigaldama. Suurenenud söödatarbimise ajal on ka lehma veevajadus kõige suurem. Jootur peaks asetsema vähemalt iga 15 m järel, et lehm ei peaks laudas pikki vahemaid kõndima. Kuigi lehmad kulutavad joomisele vaid u 5–10 minutit päevas, on tähtis, et lehmal oleks igal ajal lihtne jooturi juurde pääseda. Jooturite ümber peaks olema 3–4 m vaba ala, et osa lehma saaks juua ja teised võiksid segamatult jooturitest mööduda. Ka väikestes lehmariühmades peaks olema paigaldatud vähemalt kaks jooturit, et madalama staatusega loomad saaksid igal ajal juua.

Tabel. Holsteini tõugu loomade veetarbimine liitrites päeva kohta olenevalt vee temperatuurist				
	Kaal	Temp. > +5 °C	Temp. +15 °C	Temp. +28 °C
Vasikas	90 kg EM	8	9	13
Vasikas	180 kg EM	14	17	23
Mullikas	360 kg EM	24	30	40
Mullikas	545 kg EM	34	41	55
Lehm	Laktatsioon	46	55	68
	9 kg piima päevas			
	27 kg piima päevas	84	99	94
	36 kg piima päevas	103	121	147
	45 kg piima päevas	122	143	174

Allikas: D.K. Beede, Gainesville, Florida

Vahetult pärast lüpsmist tarbib lehm üle 30% oma päevasest veevajadusest. Jooturid, mis paigaldatakse väljumisalale, sunnivad lehma lüpsiplatsilt kiiremini lahkuma. See, et lehm tahab enne söömist palju vett juua, on loomulik. Eriti meelsasti juuakse plaatjahutist pärit leiget vett.

Puhtad jooturid

Jooturite kontrollimisel peaksite pöörama tähelepanu määrdunud nurkadele. Lehma nina on inimese omast mitu korda tundlikum ja mustus segab maksimaalset veetarbimist. Seega peaks jooturite kausse iga päev puhastama. Regu-

puhastamist kergendab äravooluava jooturi põhjas või selline jooturi kauss, mida saab kallutada. Ei jooturid ega pind, millel lehm joomise ajal seisab, ei tohi lekkida.

Keelega jooturid lõaspidamisega laudas

Joomiskäitumine ei muutu ka lõaspidamisel. Keelega jooturid ei vasta lehma vajadusele koonu vabalt vette kasta. Peale selle on voolukiirus minutis sageli mitterahuldav.

Hierarhiline käitumine põhjustab probleeme just lõaspidamisega laudas, kus kaks lehma peavad jooturit jagama. Dominantne lehm joob palju rohkem, mistõttu on tema piimajõudlus suurem. Seepärast on soovitatav paigaldada jootur igale lehmale.

Jooturid vabapidamisega laudas

Tähtis on, et jootureid oleks lihtne puhastada ja et neisse ei tekiks talvel jääd. Palljooturid jäävad küll jäävabaks, aga neid ei soovitata lehmadele ega kinnislehmadele. Need piiravad veetarbimist ja lähevad liiga kiiresti mustaks. Lehmale on sealt keeruline juua. Loom peab palli alla

◀ Keelega jooturid ei vasta lehma vajadusele koonu vabalt vette kasta.

Foto: Weingartner

▲ Jootureid peab olema kerge puhastada.

Fotod: Zieger

◀ Joogiküna on ka ise lihtne ehitada. Selleks lõigatakse 30–40-ne toru lahti, suletakse otsad ja varustatakse see nii ujuki kui ka suure äravooluavaga.

vajutama ega saa joomise ajal hingata.

Joogikünad on optimaalsed. Need sobivad lehmade loomuliku käitumisega. Soojendatavate jooturite paigaldamine on suhteliselt kallis. Heaks alternatiiviks juba olemasoleva survetorustiku korral on jooturid, milles tekitatakse külma bimetall-termostaadi abil ületäitumine. Pidevalt tilkuvat vee ja veepinna liikumise tõttu ei külmu need jooturid ka kuni -30 °C temperatuuril. Uue lauda ehitamisel on soovitatav paigaldada survetorustik tsirkulatsioonipumbaga ringlussüsteemi

Tehke laudas katse

- Kas lehmad ei joo, kui neile ootealal enne lüpsmist vett pakutakse?
- Kas lehm pääseb igal ajal igalt poolt laudast takistusteta vee juurde?
- Kui lehmad tulevad jooturi juurde, kas nad kastavad oma koonu kergelt vette ja hakkavad kohe jooma?
- Kas lehmad joovad suurte lonksudega, ilma et võtaksid neelamise ajaks koonu veest välja?
- Kas jooturid on mustusest või vetikatest vabad?
- Kas jooturis on alati piisavalt vett?
- Kas kõik lehmad, kes lüpsiplatsilt tulevad, pääsevad ühel ajal jooma?

täienduseks. Ainuüksi tänu vee liikumisele süsteemis jäävad jooturid ka talvel töökindlaks. Kiire veevoolu tarbeks on vaja piisavalt suure ristlõikega (vähemalt 5–8 cm) juheta.

Soojema aja jooturid

Kas paigaldasite külmakindlad jooturid, aga teie karjale ei jätku piisavalt joogipinda? Lauda veevarustust saab hiljem suhteliselt soodsalt parandada, kui paigaldada PE-toru ja kallutatav joogiküna. Soojemal ajal joovad lehmad sellest veesüsteemist. Külma lastakse süsteem veest tühjaks ja kasutatakse juba olemasolevat külma-kindlat jootmissüsteemi. ■

Kokkuvõtteks

Lehmadele meeldivad vabalt ligipääsetavad veepinnad, kust nad saavad vaevata ja suurte lonksudega juua. Puhas ilma kõrvalmaitseta või -lõhnata vesi suurendab veetarbimist.

Kes jooturite pealt kokku hoiab, see säästab vaele asja pealt. Lehmad joovad meelsasti koos karjaliikmetega ja väljakujunenud hierarhiast hoolimata peab ka nõrkadele olema joogikoht tagatud.